

УДК 81'276.6
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2022-87-11>

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ, УКРАЇНСЬКІЙ ТА ПОЛЬСЬКІЙ МОВАХ

Харкевич Г. І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов та перекладу
Волинський національний університет імені Лесі Українки
пр. Волі, 13, Луцьк, Україна
orcid.org/0000-0001-6681-5251
kharkevych.halyna@vnu.edu.ua*

Цьолик Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри полоністики і перекладу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
пр. Волі, 13, Луцьк, Україна
orcid.org/0000-0003-3300-5150
tsolyk.natalija@vnu.edu.ua*

Ключові слова: *лексичні засоби, граматичні засоби, модальні дієслова, семантична категорія, оцінне ставлення.*

Стаття присвячена вивченню основних засобів вираження модальності в англійській, українській та польській мовах. В англійській мові модальні дієслова не вживаються самостійно, а лише в сполученні з інфінітивом іншого дієслова. Вони не виражають дії, а є лише доповненням до неї, коментарем того, що вона описує, що ми про неї думаємо, яка ймовірність того, що вона може відбутися. Вони допомагають висловити ймовірність, необхідність, обов'язок, бажаність, можливість, сумнів, дозвіл, невпевненість, здатність виконання дії, позначеної інфінітивом. У порівнянні із загальною кількістю дієслів модальні складають не численну групу, але вживаються часто. Більшість англійських модальних дієслів не мають еквівалентів у польській і українській мовах, вони переплітаються з різними словами, іноді виражають те, що в слов'янських мовах передається наголосом або порядком слів у реченні. Для вираження ймовірності певної ситуації, можливості виконати дію, дозволу на її виконання, прохань, здібностей, пропозицій, наказів, зобов'язань чи порад в англійській мові використовуються такі модальні дієслова: *can / could, may / might, must / have to, will / would, shall / should, should / ought to, to be to, need*. Автори звертають увагу, що модальні дієслова становлять окремий клас дієслів, які мають певні лінгвістичні ознаки (не мають форм інфінітива, не мають закінчень - (e)s у третій особі однини теперішнього часу). В українській мові особа виражається за допомогою вживання займенників, а в польській мові – особовими закінченнями, без вживання займенника. Модальні дієслова англійської мови є складними для вивчення. Однією з причин цього є широкий спектр значень, які вони можуть виражати – від заборон і дозволів, через очікування і ймовірність, до впевненості і готовності щось робити або не робити. Модальність розглядається авторами як функція мови, що використовується для визначення можливих ситуацій. Знання модальних дієслів впливає на здатність вербально поводитися у різних ситуаціях спілкування та здійснення перекладів з урахуванням лексико-граматичних аспектів конкретної мови.

LEXICAL AND GRAMMATICAL MEANS OF EXPRESSING MODALITY IN ENGLISH, UKRAINIAN AND POLISH LANGUAGES

Kharkevych H. I.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Translation
Lesya Ukrainka Volyn National University
Voli Ave., 13, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6681-5251
kharkevych.halyna@vnu.edu.ua*

Tsolyk N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Polonistics and Translation
Lesya Ukrainka Volyn National University
Voli Ave., 13, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3300-5150
tsolyk.natalija@vnu.edu.ua*

Key words: *lexical means, grammatical means, modal verbs, semantic category, evaluative attitude.*

The article is devoted to the study of the main means of expressing modality in English, Ukrainian and Polish languages. In English, modal verbs are not used independently, but only in conjunction with the infinitive of another verb. They do not express an action, but are only an addition to it, a commentary on what it describes, what we think about it, how likely it is to happen. They help express probability, necessity, obligation, desirability, possibility, doubt, permission, uncertainty, ability to perform the action indicated by the infinitive. Compared to the total number of verbs, modals verbs do not make up a large group at all, but they are used often. Most English modal verbs do not have equivalents in Polish and Ukrainian languages, they are intertwined with different words, sometimes express what in Slavic languages is conveyed by stress or word order in a sentence. The modal verbs can / could, may / might, must / have to, will / would, shall / should, should / ought to, to be to, need are used in English to express the probability of a certain situation, the ability to perform an action, permission to perform it, requests, abilities, suggestions, orders, obligations or advice. The authors draw attention to the fact that modal verbs are a separate class of verbs that have certain linguistic features (do not have infinitive forms, do not have endings - (e)s in the third person singular of the present tense). In the Ukrainian language, the person is expressed by using pronouns, and in the Polish language – by personal endings, without the use of a pronoun. It is difficult to learn English modal verbs. The wide range of meanings they can express – from prohibitions and permissions, through expectation and probability, to confidence and readiness to do or not do something, cause problems for translators. Modality is considered by the authors as a language function used to define possible situations. Knowledge of modal verbs affects the ability to behave verbally in various situations of communication and translation, taking into account the lexical and grammatical aspects of a specific language.

Постановка проблеми. Численні роботи, присвячені різним аспектам опису та аналізу модальності, свідчать про те, що багато питань усе ще вимагають ретельного розкриття. Йдеться про такі загальні проблеми, як семантичний статус і

обсяг модальності, форми її вираження в українській, польській та англійській мовах. З'ясування характеристик модальності як лексико-граматичної категорії відноситься до складних завдань сучасного мовознавства.

Актуальність роботи зумовлена зростаючим інтересом до інтерпретації семантичної структури модальних слів та дієслів і відсутністю повного лінгвістичного опису їх логіко-семантичної типології у сучасній науці, а також необхідністю детального комплексного вивчення питань порівняльного аналізу засобів вираження модальності в англійській, українській та польській мовах. Матеріали наукової розвідки можна використати на заняттях при підготовці перекладачів, які працюють з польськими й англійськими текстами.

Теоретико-методологічною основою дослідження слугували праці вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, які зробили внесок у розробку проблеми модальності загалом (Ольга Ахманова, Шарль Баллі, Віктор Виноградов, Анна Вежбицька, Галина Золотова), лексичної семантики (Девід Круз, Леонард Талмі), когнітивної лінгвістики (Микола Болдирєв, Олена Кубрякова, Джордж Лакофф) і фреймової семантики (Марвін Лі Мінські, Ван Дейк, Чарльз Філлмор), порівняльних досліджень (Вікторія Ярцева, Володимир Гак, Юрій Дубовський, Джоан Байбі), корпусної лінгвістики (Віктор Захаров, Чарльз Фріс) і теорії перекладу (В'ячеслав Карабан, Роксоляна Зорівчак, Ілько Корунець, Леонід Черноватий).

Метою статті є визначення лексико-граматичних засобів вираження модальності в сучасній англійській, польській та українській мовах, що передбачає аналіз особливостей перекладу модальних слів та дієслів у цих мовах. **Об'єктом** дослідження є модальність як семантична категорія мови. **Предметом** дослідження є лексичні, граматичні засоби вираження модальності в англійській та польській мовах.

Методика дослідження. Предметом нашого дослідження є вираження модальності у мовах, які належать до різних груп, а тому мають певні особливості лексичного та граматичного характеру. Відмінності у передачі модальності часто стають причиною помилок, яких припускаються перекладачі. Тому у ході дослідження використано методи аналізу і синтезу при описі мовних явищ в українській, польській, англійській мові. Для повного розуміння явища модальності використано метод ілюстрацій, зокрема наведено конкретні приклади використання різних частин мови для її вираження. Метод порівняння використано з метою співставлення досліджуваного явища у різних мовах.

Виклад основного матеріалу. Модальність – це комплексна багатоаспектна функціонально-семантична категорія, що виражає ставлення мовця до висловлюваного, його оцінює ставлення до об'єктивної дійсності [1, с. 142]. У словнику польської мови модальність у лінгвістичному значенні це – «ставлення мовця до

того, що становить зміст його висловлювання, виражається переважно дієслівними формами, а також частками, усталеними словосполученнями, інтонацією тощо» [2, с. 765].

Найчастіше модальність визначають як ставлення мовця до змісту висловлювання або як відношення змісту висловлювання до дійсності. Незалежно від способів формулювання визначення модальності, які більшою чи меншою мірою відрізняються один від одного, сутність поняття модальності слід шукати в тих елементах висловлювання, які певним чином свідчать про присутність в ньому автора, його ставлення до свого висловлювання і ставлення до дійсності, в тому числі і до адресата акту мови [3, с. 22].

Лінгвісти виділяють два види модальності: об'єктивну модальність і суб'єктивну модальність. Об'єктивна модальність відображає ставлення мовця до дійсності з точки зору особи, яка говорить. Суб'єктивна модальність відображає засоби кваліфікації мовцем об'єктивного змісту свого повідомлення [1, с. 139]. Британський мовознавець Джон Лайонз, у свою чергу, виділяв три типи модальності: алетична (стосується правдивості речень *можливо, що / możliwe jest, że*), епістемічна (вираження оцінки правдивості речень у світлі знань мовця *могли, musimi / móc, musieć*), деонтична (охоплює такі значення, як наказ, заборона, обов'язок, дозвіл *повинен / powinieneń*) [4, с. 44].

Об'єктивна модальність є обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання і однією з категорій, яка формує предикативну одиницю – речення. Вона виражається у мові за допомогою дієслівної категорії – дійсного, наказового, умовного способів. Форми дійсного способу відносять висловлювання до категорії реальних, тоді як умовний спосіб відносить висловлювання до бажаного, необхідного [5, с. 17]. Суб'єктивна модальність властива будь-якому висловлюванню, яке функціонує у межах координат «адресант – адресат», оскільки мовець у той чи інший спосіб виявляє своє ставлення до повідомлюваного. Суб'єктивна модальність є функціонально-семантичною категорією, яка підкреслює гіпотетичність чи ірреальність, необхідність чи можливість, вказуючи на специфічне існування певного конструкту свідомості [5, с. 48].

Семантичний обсяг суб'єктивної модальності ширший за семантичний обсяг об'єктивної модальності. Значення суб'єктивної модальності продукують модальні слова та частки. Вони не змінюють основного модального значення висловлювання, а надають йому особливого забарвлення [6, с. 42]. За допомогою модальних слів і часток мовець оцінює своє висловлювання щодо ставлення до об'єктивної дійсності.

Категорія модальності семантично обмежена трьома видами відносин: 1) відношенням змісту висловлювання до дійсності з позиції реальності / ірреальності; 2) ставленням мовця до висловлювання з точки зору оцінки його достовірності / недостовірності; 3) відношенням між об'єктом дійсності і його ознакою (можливість, необхідність, бажаність) [6, с. 42]. Мовець може вважати подію реальною, можливою, потенційною, сумнівною чи необхідною.

Модальність має загальні в англійській, українській та польській мовах засоби реалізації, зокрема: фонетичні засоби, лексико-граматичні засоби (модальні дієслова), лексичні засоби (модальні слова і модальні вирази), граматичні засоби (морфологічні). Розглянемо детальніше особливості вираження суб'єктивної модальності лексичними та граматичними засобами англійської та польської мов.

На лексичному рівні модальність виражається за допомогою модальних слів. До них відносять такі слова: *perhaps/ możliwe* (можливо), *maybe/ być może* (можливо), *definitely/ zdecydowanie tak* (безперечно), *certainly/ bezwzględnie* (звісно), *probably/ prawdopodobnie* (можливо), *of course/ rzeczywiście* (звичайно), *surely/ pewnie* (звісно), *without a doubt/ bez wątplenia* (без сумніву), *in fact/ faktycznie* (фактично), *in truth/ wprawdzie* (правду кажучи), *possibly/ ewentualnie* (можливо), *naturally/ naturalnie* (звісно), *obviously/ oczywiście* (очевидно), *happily/ na szczęście* (на щастя), *fortunately/ pomyślnie* (на щастя), *unfortunately/ niestety* (на жаль), *undoubtedly/ niewątpliwie* (без сумніву) та інші. Модальні слова передають суб'єктивне ставлення мовця до вислову, висловлюють його оцінку, відношення між твердженням у реченні і реальністю. Ця оцінка може бути представлена різним ступенем упевненості, сумніву, вірогідності, передбачення, виражених у реченні [7, с. 161]. Суть модальних відносин полягає у тому, як думає, розуміє, кваліфікує своє повідомлення той, хто його говорить, як він ставиться до дійсності, щоб забезпечити дієвість, актуальність основного засобу спілкування.

Модальні слова можна поділити на: 1) слова, які виражають упевненість: *certainly/ bezwzględnie* (звісно), *definitely/ zdecydowanie tak* (безперечно), *no doubt/ undoubtedly/ niewątpliwie* (безсумнівно), *surely/ pewnie* (звісно), *of course/ rzeczywiście* (звичайно); 2) слова-інтенсифікатори: *evidently/ widocznie* (очевидно), *obviously/ z pewnością* (очевидно), *really/ naprawdę* (справді), *actually/ faktycznie* (насправді); 3) слова, які виражають сумнів, припущення: *perhaps/ możliwe* (мабуть), *maybe/ być może* (можливо), *probably/ prawdopodobnie* (мабуть); 4) слова, які виражають схвалення і несхвалення: *happily/ na szczęście* (на

щастя) / *unhappily/ nieszczęśliwie* (на жаль), *luckily/ szczęśliwie* (на щастя) / *unluckily/ pechowo* (на нещастя), *fortunately/ pomyślnie* (на щастя) / *unfortunately/ niefortunnie* (на жаль) [6, с. 43]. Модальні значення в англійській мові також можуть виражатися за допомогою інших частин мови: іменників – *There is a slight possibility that Sandy is home* (Є невелика вірогідність, що Санді зараз удома); прикметників – *It is far from necessary that Sandy is home* (Санді зовсім не обов'язково зараз сидить удома). У польській мові модальність виражається не лише граматичними формами дієслова, а можливе також використання іменника: *Na szczęście Piotrek napisał ten test*. Слід зазначити, що найчастіше це відбувається за допомогою віддієслівних іменників (герундія): *Ta sytuacja sieje wątplenie*.

В українській мові снують різні суб'єктивно-модальні значення. Це не тільки значення упевненості або невпевненості (*Здається, дощ; Начебто дощ*), але і значення згоди, прийняття або незгоди, неприйняття (*Їхати так їхати; Мало (чи) куди кличуть!*), позитивної або негативної оцінки (*Ай да молодець!; Ох вже ці родичі!; А ще друзі!*), різних видів волевиявлення (*Поговори мені це!; Дай звільнюся, тоді поговоримо*), єдиності та винятковості (*Тільки й радості, що в дітях*), значення високого ступеня ознаки (*Ось голос так голос*) [6, с. 44].

Грамматична категорія способу в українській мові дозволяє дієсловам вживатися у якості форм вираження модальності: 1. Інфінітиви: *Він – бігти. Стояти!* 2. Дієслівні вигуки: *Санька відразу бух в калюжу!* 3. Вигуки недієслівного походження: *«Тс-с», – прошепотів мій друг.* 4. Іменники в називному відмінку: *Ніч.* 5. Іменники в родовому відмінку: *Справ-то, справ-то!*

На лексико-граматичному рівні модальність в англійській мові виражається за допомогою таких модальних дієслів: *can* (могти), *may* (може), *must* (повинен), *should / ought to* (слід), *to have to* (мусити), *shall, will / would, need* (потрібно), *to be to* (повинен). Модальні дієслова відображають ставлення мовця до дії, вираженої інфінітивом, у поєднанні з яким вони формують складники модальних присудків. Отже, вони можуть висловлювати дію, стан або процес, які розглядаються мовцем як можливі, обов'язкові, сумнівні, точні, дозволені, бажані [8, с. 67].

1. Так, модальне дієслово *can / could*, що виражає фізичну чи ментальну спроможність перекладається на українську мову за допомогою модальних дієслів *могти, вміти* чи за допомогою їхніх еквівалентів: *мати змогу / можливість*. Наприклад: *A nutritionist says changes in diet can cause cancers to regress* (Дієтолог каже, що дотримання дієти може змусити рак відступити) [7, с. 161]. У польській мові можливість виражається за допо-

могою відповідних форм: *mieć możliwość, mieć okazję, mieć sposobność*, або застарілого виразу *mieć możność*. Також можливість можна виразити за допомогою лексеми *szansa*. Наприклад, *Ona ma możliwość kupić nowy samochód. Ona ma szansę kupić nowy samochód*.

Виражаючи сумнів, підозру, невпевненість (переважно в питальних та заперечних реченнях), значення *can / could* реалізується в українській мові за допомогою часток *невже, хіба* або прислівника *навряд*. Коли ми виражаємо докір, здивування чи дозвіл, лексичним еквівалентом модального дієслова *can* в українській мові буде модальне дієслово *можна* [9, с. 90–91].

2. Модальні дієслова *may / might* та їх еквіваленти *to be permitted to / to be allowed* мають деякі особливості використання й вираження значення. Коли модальні дієслова *may / might* виражають дозвіл, вони перекладаються на українську мову словом *можна* або *дозволяти*. Виражаючи суворе попередження, *may* перекладається на українську мову словами *може, може бути*. Модальні дієслова *may / might* виражають припущення, бажання, невпевненість, можливість виконання якоїсь дії [9, с. 92]. Наприклад: *The plan may be implemented in half a year (План може бути реалізований протягом півроку)* [7, с. 164]. Схожі конструкції використовуються у польській мові за допомогою форми *być może*: *Być może plan zostanie zrealizowany w ciągu pół roku*.

3. Модальне дієслово *must* має особливі риси. Воно має значення повинності й сильного припущення. У цьому значенні *must* має в українській мові прямий відповідник – модальне дієслово *мусити/ повинен/ має*. Наприклад: *To catch the train I must get up at six (Щоб потрапити на поїзд, я мушу встати о 6 годині)* [8, с. 75]. У польській мові відповідником є дієслово *musieć*, яке несе модальне значення обов'язку, необхідності чи високої ймовірності. У реченнях з цим дієсловом наявний або винуватець необхідності, або негативний результат. Наприклад: *Musisz pójść do lekarza, bo zachorujesz (Мушиш йти до лікаря, бо захворієш). Muszę pojechać do babci, bo mama prosiła (Мушу поїхати до бабусі, бо мама попросила)*.

4. Модальне дієслово *have to / had to* в українській та англійській мовах мають одне й те саме значення і перекладається словами *треба, потрібно, необхідно*. *Have to* можна назвати синонімом модального дієслова *must*, що позначає зумовлену обставинами повинність. Наприклад: *I had to sell most of my things (Я змушений був продати більшість своїх речей)* [8, с. 79]. Модальні дієслова *trzeba, wolno, nie wolno* можуть виражати як переконання мовця, так і чийось позицію. Наприклад: *Nie wolno deptać trawników. Trzeba otrzymać dokumenty w urzędzie*. Поняття пови-

нності слід розглядати як елемент із того самого семантичного простору, що й поняття обов'язку, а розрізнення лексеми *musieć i powinien* має бути швидше питанням прагматики, а не семантики. У мовленні обидва дієслова можуть окреслювати правове чи моральне зобов'язання.

5. В англійській мові модальне значення обов'язку передається також модальним дієсловом *should / ought to*. Проте, за ступенем вираження ознаки *must* належить до сильного члена опозиції, так як передає значення неминучого обов'язку, або примусу. *Should* виражає незначне, слабке зобов'язання, рекомендацію. Наприклад: *You and your father should have told me about this discovery immediately* [9, с. 92]. Польськими відповідниками вираження обов'язковості будуть слова *winiem/ powinien/ powinno być*.

6. В англійській мові є синонім модального дієслова *have to – to be to*, яке має декілька значень, що реалізуються у залежності від форми та лексичного значення інфінітива, який за ним слідує. Це модальне дієслово може виражати обов'язок чи необхідність виконання якоїсь дії за планом, або за розкладом. У польській мові відповідниками виступатимуть *być/ mieć/ musieć*. Українські еквіваленти цих значень модального дієслова *to be to –* модальні дієслова *мати, повинен, мусити, збиратися* [8, с. 80–81].

7. Модальне дієслово *need* виражає необхідність виконання чогось і перекладається в основному на українську мову модальними словами *треба, потрібно, необхідно, належить*, а на польську – *potrzebować, wymagać, brakować*.

Модальність в англійській мові може також виражатися синтаксичними засобами. Насамперед це різні вступні слова і конструкції (словосполучення і речення), які висловлюють оцінку співрозмовника щодо змісту повідомлення. Наприклад: *to my mind / in my opinion* (на мій погляд), *I believe* (я вірю), *I assume* (я припускаю), *I suppose* (я думаю), *to tell the truth* (правду кажучи), *frankly speaking* (чесно кажучи), *it is common knowledge* (це загальновідомо). Очевидно, що названі засоби вираження модальності є скоріше семантико-синтаксичними [6, с. 43].

Вставні слова і словосполучення в українській мові можуть: виражати впевненість, невпевненість, передбачення, можливість, сумнів, наприклад, *безсумнівно, зрозуміло, правда, безперечно, розуміється, може, може бути*; виражати радість, здивування, співчуття, застереження, наприклад, *на щастя, на жаль, як на біду, на диво*; привертати увагу співрозмовника, наприклад, *чуєте, майте на увазі, зверніть увагу, прошу вас, даруйте, між нами кажучи*; вказати на джерело повідомлення, наприклад, *як кажуть, повідомляють, за висловом, на мою думку, по-моєму, по-твоєму*; вказати

на послідовність викладу, наприклад, *отже, значить, виявляється, зокрема, зрештою, повторюю, насамперед*; підкреслити експресивність вислову, наприклад, *даруйте, пробачте, легко сказати* [10, с. 43].

Серед полоністів немає єдиної думки щодо того, які дієслова можна вважати модальними [11, с. 47]. До них часто включають неособові предикативні форми *można, należy, trzeba, wolno*. Встановлення критеріїв розрізнення дієслів і модальних предикатів є складним, бо деякі модальні дієслова у різних контекстах можна розглядати як деонтичну, епістемічну і алетичну модальність (наприклад, дієслова *musieć, móc*). Однозначним є вживання деонтичного присудка *wolno*. Натомість дієслова *mieć* і *powinien* реалізують модальні значення, окреслені двома видами (деонтичним і епістемічним).

У польській мові морфологічним засобом вираження модальності є категорія способу дієслова. За допомогою дійсного способу можемо подати будь-яку інформацію. Умовний спосіб дозволяє повідомити про гіпотетичну подію. За допомогою наказового способу мовець виражає волю, спрямовуючи інформацію до адресата. Загальною рисою модальних дієслів є присутність ще одного дієслова у неозначеній формі *umiem grać* на *gitarze, muszę posprzątać, pragnę to skończyć*. Таким чином, вони утворюють особливий тип складного присудка, який називається модальним присудком. Три типи сполучень можуть формувати модальний присудок:

1) дієслова типу *chcieć, musieć, pragnąć, potrafić*;

2) неособові дієслова, які мають лише дві граматичні форми (третю особу однини теперішнього часу і третю особу однини майбутнього часу) *godzi się, należy, wypada*;

3) лексеми, які не відмінюються і використовуються у значенні дієслова (їх теж називають незмінними дієсловами) *można, trzeba, nie sposób*.

Модальне дієслово *powinien* (не має неозначеної форми) означає певний моральний обов'язок, зобов'язання, повинність, яку належить або необхідно виконати. У сучасній польській мові, як правило, вживається теперішній час, незалежно від того, чи йдеться про минулі, теперішні чи майбутні зобов'язання. Форми дієслова *powinien*, як і в українській мові, вживаються у різних родах: *powinien / повинен* – чоловічий рід, *powinna / повинна* жіночий рід, і додаткова форма третьої особи однини середнього роду *powinno/повинне*. Певні труднощі виникають з особовими формами цього модального дієслова при перекладі, бо в польській мові для позначення особи, яка виконує дію, у 1 і 2 особі однини не вживається займенник. Його функцію заміщують особові закінчення

я повинен / powinienem, я повинна / powinnam, ти повинен / powinienś, ти повинна / powinnaś. У 1 і 2 особах множини вище згадане явище ускладнене двома родами множини (форма *męskoosobowa / чоловічо-особова* і *żeńskorzeczowa / жіночо-предметна*). Носії української мови часто калькують форми з рідної мови, припускаючись серйозних помилок у польській. Речення *Ми повинні виконати це завдання до суботи* має у польській мові два варіанти. Перший, коли у групі є особа чоловічого роду – *powinniśmy wykonać to zadanie do soboty*. Другий – *Powinnyśmy wykonać to zadanie do soboty*, коли такої особи немає.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, за допомогою лексичних, граматичних, синтаксичних засобів вираження модальності зміст висловлюваного може розглядатися як реальне або нереальне, можливе або неможливе, необхідне або ймовірне, бажане або небажане. Модальні конструкції широко використовуються у повсякденному спілкуванні. Англійська, польська і українська мови мають схожі засоби вираження модальності, але ці засоби не завжди співпадають. Існують розбіжності при їх вживанні, тому при здійсненні перекладу не можна просто калькувати модальні форми. Модальні дієслова та слова в контексті можуть виконувати різні функції: дієслівного складеного присудка, іменника, прикметника. Вивчити модальні дієслова в різних мовах нелегко через їх граматичні особливості. Модальні слова є частиною фразеологічних зворотів та ідіом, викликаючи певні труднощі при перекладі, що є перспективним у подальшому дослідженні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Помазан О.С., Ковтун О.В. Засоби вираження модальності в сучасній англійській мові. *Вісник СХТ*. Вінниця, 2016. № 8, т. 2. С. 138–142.
2. *Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. nauk. S. Dubisza*, t. 2. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. 1355 s.
3. Labocha J. *Składnia żądania we współczesnej polszczyźnie mówionej*. Kraków : Księgarnia Akademicka, 2019. 166 s.
4. S. Chojnacka. *Możliwość a warunek (analiza znaczeniowa wybranych środków leksykalnych w języku polskim i rosyjskim)*. Bydgoszcz. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1999. 98 s.
5. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності : монографія. Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. 240 с.
6. Гришина О.Д., Статкевич Л.П. Способи вираження модальності в англійській та українській мовах. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Філологія. Соціальні*

- комунікації. 2020. № 4. Ч. 2. т. 31(70). С. 40–46.
7. Кобринна Н.А. Грамматика англійського язика : Морфологія : учеб. пособие. Москва : Просвещение, 1995. 287 с.
 8. Верба Г.В., Верба Л.Г. Довідник з граматики англійської мови. 3-тє вид. Київ : Освіта, 1994. 320 с.
 9. Сорошчук Ю.В. Категорія модальності в сучасному англійському авторському дискурсі (на матеріалі творів Дена Брауна та Ніколаса Спаркса). *Актуальні проблеми філології*. 2016. С. 90–92. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil> (дата звернення: 10.06.2022).
 10. Шинкарук В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : монографія. Чернівці : Рута, 2002. 272 с.
 11. B. Ligara. *Polskie czasowniki modalne i ich francuskie ekwiwalenty tłumaczeniowe*. Kraków : Universitas, 1997. 296 s.

REFERENCES

1. Pomazan, O. S., Kovtun, O. V. (2016). *Zasoby vyrazhennia modalnosti v suchasni anhliskii movi* [Means of Expressing Modality in Modern English]. *Visnyk SNT* [Herald of SNT], Vinnytsia. № 8, vol. 2. pp. 138–142. (in Ukrainian).
2. *Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. nauk. S. Dubisza, t. 2*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2003. 1355 s.
3. Labocha J. *Składnia żądania we współczesnej polszczyźnie mówionej*. Kraków : Księgarnia Akademicka, 2019. 166 s.
4. S. Chojnacka. *Możliwość a warunek (analiza znaczeniowa wybranych środków leksykalnych w języku polskim i rosyjskim)*. Bydgoszcz. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1999. 98 s.
5. Tkachuk, V. M. (2003). *Katehoriia subiektyvnoi modalnosti : monohrafiia* [Category of subjective modality: monograph]. Ternopil : Pidruchnyky y posibnyky. 240 p. (in Ukrainian).
6. Hryshyna, O. D., Statkevych, L. P. (2020). *Sposoby vyrazhennia modalnosti v anhliskii ta ukrainskii movakh* [Ways of expressing modality in English and Ukrainian languages]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Ser. Filolohiia. Sotsialni komunikatsii* [Scholarly notes of TNU named after VI Vernadskyi. Ser. Philology. Social communications]. Kyiv. № 4. P. 2. Vol. 31 (70). pp. 40–46 (in Ukrainian).
7. Kobrina, N. A. (1995). *Grammatika anglijskogo jazyka : Morfologija : ucheb. posobie* [English grammar: Morphology: textbook]. Moskva : Prosveschenije. 287 p. (in Russian).
8. Verba, H. V., Verba, L. H. (1994). *Dovidnyk z hramatyky anhliskoi movy* [Handbook of English grammar]. Kyiv : Osvita. 320 p. (in Ukrainian).
9. Soroshchuk, Yu. V. (2022, June 06). *Katehoriia modalnosti v suchasnomu anhlomovnomu avtorskomu dyskursi (na materialy tvoriv Dena Brauna ta Nikolasa Sparksa)* [The category of modality in contemporary English-language authorial discourse (based on the works of Dan Brown and Nicholas Sparks)]. Retrieved from <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/fil> (in Ukrainian).
10. Shynkaruk V. D. (2002). *Katehoriia modusu i dyktumu u strukturі rechennia : monohrafiia*. [Categories of mode and dictum in the sentence structure: monograph] Chernivtsi : Ruta. 272 p. (in Ukrainian).
11. B. Ligara. *Polskie czasowniki modalne i ich francuskie ekwiwalenty tłumaczeniowe*. Kraków : Universitas, 1997. 296 s.